

SZÉKELY KINGA: Időutazás a cseppkővek birodalmában. Baradla-barlang (Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság, Jósza, 2006)

Igaz a mondás: nem kell külföldre utazni ahhoz, hogy csodákat láss. Van kicsiny hazánkban is látnivaló bőven. Például a Hortobágy, ahol a délibáb, a gémeskút és az ostromokkal csatogató csikósok kápráztatják el a látogatókat, vagy a Budai Vár műemlékei, Mátyás temploma és Halászbástya, ahonnan csodálatos panoráma nyílik a Budapestet kettészélő Dunára és Pestre, vagy a Balaton-felvidék a Tihanyi-félszigettel, bazaltorgonáival, gyógyvizeivel és szőlőivel, és még sorolhatnánk a megannyi turistacsalogatót. Így mindenki válogathat az érdeklődésének megfelelő látnivalók, kulturális programok között aszerint, hogy pihenni, nyaralni, kikapcsolódni, gyógyulni vagy túrázni szeretne-e. És bizony van olyan hely Magyarországon, ahol a látogató mindezt egyszerre teheti: ez a Baradla-barlang.

Mit illik tudni a Baradláról? Többek között azt, hogy hazánk északkeleti részén, az Észak-magyarországi-középhegységhez tartozó Aggteleki-karszt része, ami a Szlovák-karszttal összefüggő geológiai egységet alkot, hogy országunk leghosszabb barlangja, hogy az Aggteleki Nemzeti Park területén fekszik és természetvédelmi oltalom alatt áll, 1995 óta pedig a világörökség része.

Mi az, ami évente 150 000 turistát vonz manapság a barlangba, amiért Petőfi Sándor, Csokonai Vitéz Mihály, Széchenyi István, Kossuth Lajos, Eötvös József, Madarász Viktor, Ferdinánd főherceg is hosszú, fárasztó utat megtéve felkereste e természeti képződményt? Amiért a költők a Baradláról verset írtak, a festők metszeteket, képeket készítettek, melyek közül Markó Károly hat festménye ma is látható a Magyar Nemzeti Galériában? Amiért az UNESCO a világörökség részének nyilvánította? Nem más, mint az impozáns, különleges formájú és színű, nagy méretű, 60–120 ezer éves cseppkővek, függő és álló cseppkővek, cseppkőfolyások, -oszlopok, -zászlók, monumentális föld alatti csarnokok, a barlang különleges klímaviszonyai, közel állandó hőmérséklete és páratartalma, akusztikája, különleges növény-és állatvilága. Érdekes tehát az év minden napján látogatható, a nemrégiben elkészült barlangrekonstrukció során felújított, modern, környezetkímélő világítástechnikával ellátott Baradlát felkeresni, ahol kényelmes, kiépített, biztonságos útvonalat bejárva gyönyörködhetünk a barlang természeti szépeiben.

Jó szívvel ajánlom Székely Kinga könyvét mindenkinek, aki a Baradla-barlangi látogatáson túl szeretné meg tudni, mikor és kik tarták fel a barlangot, milyen

leletek kerültek elő a feltárás során, kik végeztek geológiai, botanikai, zoológiai stb. kutatásokat, milyen lehetőségekkel próbálkoznak a szakemberek, hogy száz év múlva is gyönyörködhesse a látogatók az évezredek alkotta cseppkőképződményekben.

(-yka-)

LACZA TIHAMÉR: Bűvös táblázat. A kémiai elemek kultúrtörténete (Lilium Aurum, Dunaszerdahely, 2006)

Egy pályázat lehetőségeit kihasználva 1996-tól számunkra korábban ismeretlen cikkeket, feljegyzéseket kezdtünk néhánnyan fordítani: Boyle, Lavoisier, Davy, Kekulé és mások írásait jelentettük meg magyarul a világhálón. A munka közben úgy éreztük, kincs van a kezünkben, s visszhangra talált bennünk a XIX. századi vegyész és kémia történetész, Hermann Kopp mondata: „Bizonyos értelemben meghosszabbíthatjuk életünket visszafelé azzal, ha megpróbáljuk elődeink tapasztalatait összegyűjteni, ha megtanuljuk elgondolásaikat megérteni – mintha kortársaik lennénk.”

Nem csoda, hogy örömmel vettem kezembe a Bűvös táblázatot. Nagyalakú „képeskönyv” az elemek történetéről. Tettszett, hogy a bevezető fejezetekben nem áll meg a kémia klasszikus határainál. Először az atomelmélet fejlődését követi nyomon az elemi részecskékig, majd az elemek születését „az őröbbszóról a szuperóriáig”. Két rövid fejezet beékelése után következik A nagy szintézis – a periódusos rendszer kialakulásáról szóló rész, oldalakon át idézve Mengyelejev és Meyer dolgozatát. A mondatok ismerősek, forrás nincs feltüntetve (pótlom: www.chemonet.hu). Eszembe jutott, amire Simonyi Károly tanította főszerkesztőnköt: örüljünk, ha felhasználják a munkánkat. A szerző is sajátjának érzi a Simonyi-féle kulturális örökséget, hiszen az alcím a nagy elődre utal. Ezzel viszont nem feltétlenül jár jól a könyv, mert az olvasó óhatatlanul is A fizika kultúrtörténetével hasonlítja össze.

A Bűvös táblázat legjelentősebb fejezete az elemeket, felfedezésüket, nevük eredetét ismerteti – egészen a 118. elemig. Erénye, hogy nyomon követi az elemek mindennapi életünkben játszott szerepét. Ezek talán a legérdekesebb részek.

A Felhasznált irodalomból hiányzik a kémia történet több fontos munkája, de akár a Journal of Chemical Education cikkeiből is érdemes lett volna meríteni. Kár, hogy néhány ábrán rajta maradt az angol feliratozás.

A jó stílusú könyvnek – hibái ellenére is – bizonyára hasznát veszik az oktatásban.

(S. V.)

MATTHIAS SEIDEL–REGINE SCHULZ: EGYIPTOM. Művészeti kalauz (Vince Kiadó, Budapest, 2006)

Egyiptom már jó ideje a magyar turistáknak is egyik kedvelt úticélja és erre a fogadó ország alaposan fel is készült, főként luxusnyaralóhelyekkel és a hozzájuk tartozó létesítményekkel. Az egy-kéthetes tengerparti heverészésbe, nilusi hajóútra általában belefér egy röpke piramisézés, Királyok völgye, karnaki templom, Abu Szimbel, kairói múzeumlátogatás, melyeknek során az idegenvezetők többsége végighajszolja utasait a legkiemeltebb látnivalókon. Nos, ez a könyv nem az ilyen túra-programok résztvevőinek készült. A német szerzőpáros kizárólag az egyiptomi történelem és kultúra, valamint annak emlékei iránt fokozott érdeklődést mutató látogató számára állította össze könyvét.

A mű első része rövid történeti áttekintést nyújt Egyiptomról, a fáraók korától kezdve egészen Nagy Sándorig és a Ptolemaiosz-királyokig, még rövidebben szól a mai Egyiptomról, majd földrajzi régióként veszi sorra az ország látnivalóit. Nem időrendben haladunk tehát, hanem a látogató feltételezett igényeihez, túraútvonalaihoz igazodva. Ezért is került talán az első helyre Alexandria és környéke, a korabeli hellenisztikus világ szellemi és kulturális központja. Következik az ország talán legtöbbek által látogatott vidéke, Kairó, Gíza és Memphisz. Mielőtt bárki félreértene, a könyv nem csupán az ókori Egyiptom látnivalóit vonultatja fel, hanem a jóval későbbi korokéit, így az iszlám építészet remekét, vagy a mai múzeumokat is. Valamennyi objektumnál részletes térkép vagy alaprajzvázlat segít az eligazodásban. Szakara és Fajum felé vesszük utunkat, majd eljutunk Egyiptom egy újabb, tömegeket vonzó vidékére, Thébába. Néhány, a nagyközönség előtt kevésbé ismert látnivaló és helyszín után Nubiába érkezünk, Abu Szimbel templomához, de nem maradhat ki a könyvből a Sinai-félsziget látnivalói sem. A Függelékben kronológikus sorrendben találjuk az egyiptomi történelem fontos eseményeit, legkiemelkedőbb személyiségeit, aki még jobban el kíván mélyedni a témában, akár a királyok nevét is megismerheti hieroglif írással. A kötetet pazar fénykép- és ábraanyag egészíti ki.

Itt hívjuk fel a reménybeli olvasó figyelmét arra, hogy ez a könyv nem útikalauz abban az értelemben, hogy elmondja, hogyan, mivel, mennyiért lehet eljutni például Kairóból a piramisokhoz, mennyi a belépő, stb. Olyanok figyelmére számít, akik „már ott vannak” (vagy éppen Egyiptomba készülnek) és csupán a látnivalókra koncentrálnak. A könyv vaszkos (és nehéz), ám kislakú, táskában is elfér, kiváló eligazítást nyújt a profi túravezető nélküli bóklistához is. Ha most utaznék Egyiptomba, biztosan magammal vinném. (N. G.)